

JAGODA EZGETA*

DALIBOR FRANULović**

Prava ispitanika iz Opće uredbe o zaštiti podataka

Sažetak

Pravo na zaštitu osobnih podataka jedno je od temeljnih prava svakog čovjeka. Detaljna regulacija prava na zaštitu osobnih podataka ostvarena je Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ, SL L 119, od 4. svibnja 2016., Opća uredba o zaštiti podataka, koja se izravno primjenjuje od 25. svibnja 2018. u svim državama članicama Europske unije, pa tako i u Republici Hrvatskoj. U radu se skreće pozornost na prava ispitanika propisana Općom uredbom o zaštiti podataka i načinu njihova ostvarivanja. Razmatra se obveza voditelja obrade u postupku po zahtjevu ispitanika, mogućnostima ograničenja prava ispitanika, nadzor nad ostvarivanjem prava ispitanika te obveza vođenja evidencije aktivnosti obrade osobnih podataka. Zaključno se iznosi prijedlog kako voditelj obrade treba pristupiti primjeni prava ispitanika te upućuje na potrebu razlikovanja dvaju prava: prava ispitanika i prava voditelja obrade.

Ključne riječi: prava ispitanika, voditelj obrade, zaštita osobnih podataka, zakonita obrada osobnih podataka, Opća uredba o zaštiti podataka.

* Jagoda Ezgeta, dipl. iur., policijska službenica za zaštitu osobnih podataka – pravno područje, glavna policijska savjetnica, Samostalna služba za nadzor zaštite osobnih podataka, MUPRH, Zagreb, Hrvatska.

** Dalibor Franulović, univ. spec. iur., glavni policijski savjetnik, voditelj Odjela za mirovne misije i policijske časnike za vezu, MUPRH, Zagreb, Hrvatska.

1. UVOD

Pravo na zaštitu osobnih podataka jedno je od temeljnih prava svakog čovjeka. Svrha zaštite osobnih podataka odnosi se ponajprije na područje zaštite privatnog života te ostalih ljudskih prava i temeljnih sloboda prilikom postupaka prikupljanja, obrade i korištenja osobnih podataka. Važnost instituta zaštite osobnih podataka ogleda se i u međunarodnim pravnim aktima – Općoj deklaraciji o ljudskim pravima,¹ Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda,² Ugovoru o funkcioniranju Europske unije³ i Povelji Europske unije o temeljnim pravima.⁴ Detaljnija regulacija prava na zaštitu osobnih podataka, na razini Europske unije, ostvarena je Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ, SL L 119, od 4. svibnja 2016., poznate pod akronimom GDPR (engl. *General Data Protection Regulation*), u daljnjem tekstu: Opća uredba o zaštiti podataka.⁵ U Republici Hrvatskoj, zaštita osobnih podataka ustavna je kategorija i svrstava se u osobne slobode i prava. Prema čl. 3. Ustava Republike Hrvatske,⁶ jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštovanje prava čovjeka među najvišim su vrednotama ustavnog poretka Republike Hrvatske. U tom smislu, odredba čl. 14. Ustava kojom se određuje da *svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode neovisno o njegovoj rasi, boje kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama*, provedbena je (instrumentalna) norma za primjenu najviših vrednota ustavnog poretka i jamstvo nediskriminacije, odnosno ostvarenja načela zabrane diskriminacije i načela jednakosti svih pred zakonom (Crnić, 2018:127).

¹ Opću deklaraciju o ljudskim pravima usvojila je i proglasila Opća skupština Ujedinjenih naroda Rezolucijom 217 A (III) 10. prosinca 1948., a njome je u čl. 12. propisano da nitko ne smije biti podvrgnut samovoljnom miješanju u njegov privatni život, njegovu obitelj, njegov stan, njegovo privatno dopisivanje niti napadu na njegovu čast i ugled te da svatko ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog miješanja ili napada. V. Odluku o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima (NN 12/09.).

² Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN – MU 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10., 13/17.) u čl. 8. propisuje da svatko ima pravo na štovanje svog osobnog i obiteljskog života, prebivališta i dopisivanja te da se javne vlasti neće miješati u ostvarivanje navedenih prava osim u skladu sa zakonom i kad je to potrebno u interesu javne sigurnosti, sprječavanja nereda ili kaznenih djela, radi zaštite zdravlja ili morala te prava i sloboda drugih. O zaštiti osobnih podataka u svjetlu Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda v. više u Klarić (2016).

³ Usp. čl. 16. Ugovora o funkcioniranju Europske unije – pročišćena verzija, Službeni list Europske unije C-202/47, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0011.01/DOC_3&format=PDF (4. 12. 2024.).

⁴ Povelja Europske unije o temeljnim pravima (2016/C 202/02), SL EU C 202/389, utvrđuje sva osobna, građanska, politička, ekonomska i socijalna prava svih osoba u Europskoj uniji. U čl. 8. precizira se pitanje zaštite osobnih podataka, tako svatko ima pravo na zaštitu osobnih podataka koji se na njega ili nju odnose; takvi podaci moraju se obrađivati pošteno, u utvrđene svrhe i na temelju suglasnosti osobe o kojoj je riječ, ili na nekoj drugoj legitimnoj osnovi utvrđenoj zakonom. Svatko ima pravo na pristup prikupljenim podacima koji se na njega ili nju odnose i pravo na njihovo ispravljanje, pri čemu poštovanje navedenih pravila podliježe nadzoru neovisnog tijela. U vezi prepoznavanja i ostvarivanja navedenih prava u tranzicijskim državama v. Karas (2021).

⁵ Vidi *infra*.

⁶ Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90., 135/97., 8/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10. – pročišćeni tekst, 05/14.), u daljnjem tekstu: Ustav.

Na temelju čl. 37. Ustava, *svakome se jamči sigurnost i tajnost osobnih podataka, koji se bez privole ispitanika mogu prikupljati, obrađivati i koristiti samo uz uvjete određene zakonom. Uporaba osobnih podataka suprotna svrsi njihovog prikupljanja je zabranjena.*⁷

Cilj je rada utvrditi koja su to prava ispitanika propisana Općom uredbom o zaštiti podataka, način ostvarivanja podnošenjem zahtjeva voditelju obrade koji obrađuje njihove osobne podatke u odgovarajućim evidencijama/zbirkama koje vodi, ograničenja prava ispitanika u propisanim slučajevima, kao i nadzor nad ostvarivanjem prava ispitanika te evidencija aktivnosti obrade. Zaključno se iznosi prijedlog kako voditelj obrade, kod rješavanja zahtjeva ispitanika za ostvarivanje prava, treba utvrditi je li pojedino pravo ispitanika primjenjivo u konkretnom slučaju te se skreće pozornost na to da kod zahtjeva ispitanika za ostvarivanjem pojedinih prava treba jasno razlikovati postojanje dvaju prava: prava ispitanika i prava voditelja obrade.

2. OPĆA UREDBA O ZAŠTITI PODATAKA I PROVEDBA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Opća uredba o zaštiti podataka izravno se primjenjuje od 25. svibnja 2018. u svim državama članicama Europske unije, pa tako i u Republici Hrvatskoj.⁸ Čizmić i Boban (2018:379) ističu da su i otprije postojale direktive te zakonodavni i regulatorni okvir zaštite osobnih podataka,⁹ međutim Opća uredba o zaštiti podataka važan je napredak u zaštiti osobnih podataka, s obzirom na to da se njome osigurava ujednačeno i jednoobrazno postupanje nadzornih tijela za zaštitu osobnih podataka, što omogućuje i jednostavniju zaštitu prava svih pojedinaca u Europskoj uniji. Europska komisija navodi da je *Uredba važan korak za jačanje temeljnih prava pojedinaca u digitalnom dobu i olakšavanje poslovanja jasnijim pravilima za poduzeća i javna tijela na jedinstvenome digitalnom tržištu.*¹⁰ Uzimajući to u obzir, može se zaključiti da cilj Opće uredbe o zaštiti podataka nije stvoriti dodatno administrativno opterećenje, nego prije svega zaštititi osobne podatke građana Europske unije.¹¹

⁷ Treba navesti da, osim Uredbe (EU) 2016/679, Zakonom o zaštiti fizičkih osoba u vezi s obradom i razmjenu osobnih podataka u svrhe sprječavanja, istraživanja, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija (NN 68/18.), u hrvatsko zakonodavstvo preuzeta je i Direktiva (EU) 2016/680 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka od strane nadležnih tijela u svrhe sprječavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Okvirne odluke Vijeća 2008/977/PUP (SL L 119/89 od 4. 5. 2016. – tzv. Direktiva o zaštiti podataka u provedbi zakona, engl. *Law Enforcement Directive*, poznatija pod akronimom LED). Navedeni Zakon ne primjenjuju se na obradu i razmjenu osobnih podataka tijekom djelatnosti koje u području nacionalne sigurnosti obavljaju tijela sigurnosno-obavještajnog sustava, djelatnosti u vezi s pitanjima iz područja nacionalne sigurnosti koje obavljaju tijela obrambenog sustava. S tim u vezi, Smerdel ističe da je posebno osjetljivo pitanje tajnog prikupljanja podataka, praćenjem i prisluškivanjem građana izvan kaznenog postupka radi prevencije kaznenih djela. Da takve djelatnosti ne bi dovele do povrede ljudskih prava i temeljnih sloboda, demokratske države nastoje zakonom regulirati rad i nadzor nad sigurnosnim službama (2020:346).

⁸ Usp. Karas (2021).

⁹ Usp. Direktivu 95/46/EZ Europskog parlamenta i vijeća od 24. listopada 1995. O zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka (OJ L 281, 23. 11. 1995, special edition in Croatia: Chapter 13 Volume 007 P. 88-107), prema Čizmić i Boban (2018).

¹⁰ V. https://commission.europa.eu/law/law-topic/data-protection/data-protection-eu_hr (5. 12. 2024.).

¹¹ Usp. <https://azop.hr/4-godine-primjene-gdpr-a-25-5-2018-datum-koji-je-oznacio-prekretnicu-u-podrucju-zastite-osobnih-podataka/2022> (5. 12. 2024.).

Početak primjene Opće uredbe o zaštiti podataka i stupanjem na snagu Zakona o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka (NN 42/18.), 25. svibnja 2018. prestao je važiti Zakon o zaštiti osobnih podataka (NN 103/03., 118/06., 41/08., 130/11. i 106/12. – pročišćeni tekst) kojim je 2003. prvi put uređeno pitanje zaštite osobnih podataka u Republici Hrvatskoj. Zakonom o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka osigurava se provedba Opće uredbe o zaštiti podataka, s tim da se taj Zakon ne odnosi na obradu osobnih podataka koju obavljaju nadležna tijela radi sprječavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija, uključujući zaštitu od prijetnji javnoj sigurnosti i njihova sprječavanja, kao i na područje nacionalne sigurnosti i obrane (čl. 1. Zakona). Općom uredbom o zaštiti podataka utvrđuju se pravila povezana sa zaštitom pojedinaca u pogledu obrade osobnih podataka i pravila povezanih sa slobodnim kretanjem osobnih podataka. Sukladno s čl. 2., Opća uredba primjenjuje se na obradu osobnih podataka, koja se u cijelosti obavlja automatizirano, te na neautomatiziranu obradu osobnih podataka koji čine dio sustava pohrane ili su namijenjeni biti dijelom sustava pohrane. Svaka obrada osobnih podataka mora biti zakonita, odnosno utemeljena na odgovarajućoj pravnoj osnovi iz čl. 6. Opće uredbe o zaštiti podataka, a ako je riječ o obradi posebnih kategorija osobnih podataka (koji otkrivaju rasno ili etničko podrijetlo, politička mišljenja, vjerska ili filozofska uvjerenja ili članstvo u sindikatu, kao i obradu genetskih podataka, biometrijskih podataka radi jedinstvene identifikacije pojedinca, podataka koji se odnose na zdravlje ili onih o spolnom životu ili seksualnoj orijentaciji pojedinca) i na čl. 9. Opće uredbe. Osobni podaci moraju se obrađivati poštujući i načela iz čl. 5. Opće uredbe, i to: „zakonitost, poštenosti transparentnost“, „ograničenja svrhe“, „smanjenja količine podataka“, „točnost“, „ograničenja pohrane“ te „cjelovitost i povjerljivost“.

3. PRAVA ISPITANIKA PROPISANA OPĆOM UREDBOM O ZAŠTITI PODATAKA

Imajući u vidu potrebu osnaživanja i ujednačavanja prava na zaštitu osobnih podataka, odnosno jačanja prava ispitanika u svim državama članicama Europske unije, Opća uredba o zaštiti podataka, od ukupno XI poglavlja, cijelo je poglavlje, točnije Poglavlje III., posvetila pravima ispitanika.¹² Iz toga je vidljivo da su neka prava ispitanika razdvojena: pravo na ispravak, pravo na brisanje („pravo na zaborav“) i pravo na ograničenje obrade razdvojena su u samostalna prava, dok je pravo na prenosivost podataka propisano kao novo pravo, u odnosu na Direktivu 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka.¹³

¹² Ispitanik je fizička osoba čiji se identitet može utvrditi izravno ili neizravno, posebno na osnovi jednog ili više obilježja specifičnih za njegov fizički, psihološki, mentalni, gospodarski, kulturni ili socijalni identitet. O definicijama i rječniku osnovnih pojmova prema Općoj uredbi v. više Prava ispitanika prema općoj uredbi o zaštiti podataka i Zakonu o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka, Agencija za zaštitu osobnih podataka, 2021. Dostupno na: <https://azop.hr/wp-content/uploads/2021/02/Vodic-prava-ispitanika.pdf> (5. 12. 2024.).

¹³ Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX%3A31995L0046> (4. 12. 2024.).

3.1. Informacije o obradi osobnih podataka

Osnovno je pravo ispitanika da znaju i budu informirani o tome kako se prikupljaju i koriste njihovi osobni podaci, što predstavlja i primjenu načela zakonitosti, poštenosti i transparentnosti. Stoga, voditelj obrade treba, poštujući načelo transparentnosti, ispitanike na razumljiv način informirati, odnosno pružiti im informacije o obradi njihovih osobnih podataka, i to: pravni temelj za obradu osobnih podataka; svrhu obrade u koju su namijenjeni osobni podaci; razdoblje pohrane, odnosno čuvanja osobnih podataka; primatelje osobnih podataka; postojanje prava u pogledu zaštite osobnih podataka; namjeru prenošenja osobnih podataka trećoj zemlji; pravo na podnošenje prigovora nadzornom tijelu; pravo na povlačenje privole (ako je dana); kontakt-podatke voditelja obrade; kontakt-podatke službenika za zaštitu osobnih podataka.¹⁴

3.2. Prava ispitanika

Pravo ispitanika na pristup – Ispitanik ima pravo na pristup osobnim podacima koje voditelji obrade o njemu obrađuje, odnosno dobiti detaljne informacije, osobito o njihovoj svrsi obrade, kategorijama osobnih podataka koji se obrađuju, o primateljima ili kategorijama primatelja te o predviđenom razdoblju u kojem će osobni podaci biti pohranjeni, o mogućnosti ostvarivanja drugih prava ispitanika, kao i pravu na podnošenje pritužbe nadzornom tijelu (čl. 15. Opće uredbe).

Pravo na ispravak – Ispitanik ima pravo od voditelja obrade zatražiti ispravak netočnih osobnih podataka ili pravo dopuniti nepotpune osobne podatke (čl. 16. Opće uredbe).

Pravo na brisanje („pravo na zaborav“) – Ispitanik ima pravo od voditelja obrade zatražiti brisanje osobnih podataka, a voditelj obrade ima obvezu izbrisati osobne podatke ako je ispunjen jedan od sljedećih uvjeta: a) osobni podaci više nisu nužni u odnosu na svrhu u koju su prikupljeni ili na drugi način obrađeni; b) ispitanik povuče privolu na kojoj se obrada temelji i ako ne postoji druga pravna osnova za obradu; c) ispitanik je uložio prigovor na obradu osobnih podataka te ne postoje jači legitimni razlozi za obradu; d) osobni podaci nezakonito su obrađeni; e) osobni podaci moraju se brisati radi poštovanja pravne obveze iz prava Unije ili prava države kojoj podliježe voditelj obrade; f) osobni podaci prikupljeni su u vezi s ponudom usluga informacijskog društva (čl. 17. Opće uredbe).

Pravo na ograničenje obrade – Ispitanik ima pravo od voditelja obrade ishoditi ograničenje obrade ako je ispunjeno jedno od sljedećeg: osporava točnost osobnih podataka, ako je obrada nezakonita i ispitanik se protivi brisanju osobnih podataka, voditelj obrade više ne treba osobne podatke za potrebe obrade, ali ih ispitanik traži radi postavljanja, ostvarivanja ili obrane pravnih zahtjeva te ako je ispitanik uložio prigovor na obradu osobnih podataka. Ispitanika koji je ishodio ograničenje obrade, voditelj obrade izvješćuje prije nego što ograničenje obrade bude ukinuto (čl. 18. Opće uredbe).

Pravo na prenosivost podataka – Ispitanik ima pravo zaprimiti osobne podatke koji se odnose na njega, a koje je pružio voditelju obrade u strukturiranom, uobičajeno upotrebljavanom i strojno čitljivom formatu te ih prenijeti drugom voditelju obrade, a da ih ne ometa voditelj obrade kojem su osobni podaci pruženi, ali samo ako se obrada temelji na privoli ili ugovoru i ako se provodi automatizirano. Prilikom ostvarivanja svojih prava na prenosivost podataka, ispitanik ima pravo na izravan prijenos od jednog voditelja obrade drugome ako je to tehnički izvedivo (čl. 20. Opće uredbe).

¹⁴ V. više čl. 14. Opće uredbe.

Pravo na prigovor – Ispitanik ima pravo uložiti prigovor na obradu osobnih podataka koji se na njega odnose ako voditelj obrade obrađuje njegove podatke radi izvršavanja zadaća od javnog interesa ili pri izvršavanju službenih ovlasti, na temelju legitimnog interesa ili radi izravnog marketinga (čl. 21. Opće uredbe).

Pravo na automatizirano pojedinačno donošenje odluka, uključujući izradu profila – Ispitanik ima pravo od voditelja obrade zatražiti da se na njega ne odnosi odluka koja se temelji isključivo na automatiziranoj obradi, uključujući izradu profila, koja proizvodi pravne učinke koji se na njega odnose ili na sličan način znatno utječu na njega (čl. 22. Opće uredbe).¹⁵

4. NAČIN OSTVARIVANJA I OGRANIČENJA PRAVA ISPITANIKA

Da bi ispitanik ostvario svoja prava, treba se zahtjevom obratiti voditelju obrade koji obrađuje njegove osobne podatke. Voditelj obrade ispitaniku na zahtjev pruža informacije o poduzetim radnjama, bez nepotrebnog odgađanja, u sažetom i razumljivom obliku, a u svakom slučaju u roku od mjesec dana od zaprimanja zahtjeva, s tim da se rok može produljiti za dodatna dva mjeseca, uzimajući u obzir složenost i broj zahtjeva. U tom slučaju, voditelj obrade obavješćuje ispitanika o svakom takvom produljenju u roku od mjesec dana od zaprimanja zahtjeva, zajedno s razlozima odgađanja. Voditelj obrade ne smije odbiti postupiti po zahtjevu ispitanika radi ostvarivanja njegovih prava osim ako dokaže da ne može utvrditi identitet ispitanika. Ako voditelj obrade ima opravdane sumnje u pogledu identiteta pojedinca koji podnosi zahtjev za ostvarivanje prava, od ispitanika može tražiti pružanje dodatnih informacija nužnih za utvrđivanje njegova identiteta (npr. presliku javne isprave kojom dokazuje identitet). Informacije se pružaju u pisanom obliku, ako je prikladno elektroničkim putem, jer je voditelj obrade odgovoran za zakonitu obradu i mora moći dokazati da mu je na zahtjev odgovoreno. Informacije se ispitaniku pružaju bez naknade, a naplata razumne naknade moguća je jedino ako bi zahtjevi bili učestali, neutemeljeni ili pretjerani, s tim da je teret dokaza utemeljenosti naplate na voditelju obrade (čl. 12. Opće uredbe). Međutim, u određenim slučajevima, na temelju prava Unije ili prava države članice kojem podliježe voditelj obrade podataka, mogu se ograničiti prava ispitanika kada se takvim ograničenjem poštuje bit temeljnih prava i sloboda te ono predstavlja nužnu i razmjernu mjeru u demokratskom društvu za zaštitu: nacionalne sigurnosti, obrane, javne sigurnosti, sprječavanja istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela, zaštite ispitanika ili prava i sloboda drugih i dr. (čl. 23. Opće uredbe). Navedeno je pokazatelj da zaštita osobnih podataka nije apsolutno pravo te da se treba razmatrati s drugim temeljnim pravima, u konkretnom slučaju pravu na pristup informacijama, u skladu s načelom proporcionalnosti (usp. Ezgeta, 2024:325).

¹⁵ O ograničenjima u pogledu uporabe automatiziranog donošenja odluka v. više: https://commission.europa.eu/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-rganisations/dealing-citizens/are-there-restrictions-use-automated-decision-making_hr (5. 12. 2024.).

5. NADZOR NAD OSTVARIVANJEM PRAVA ISPITANIKA

Svaka država članica osigurava da je jedno ili više neovisnih tijela javne vlasti odgovorno za praćenje primjene Opće uredbe kako bi se zaštitila temeljna prava i slobode pojedinaca u pogledu obrade i olakšao slobodan protok osobnih podataka unutar Unije („nadzorno tijelo“), s tim da svako nadzorno tijelo djeluje potpuno neovisno pri obavljanju dužnosti i izvršavanju ovlasti u skladu s Uredbom, sukladno s čl. 51. i 52. Opće uredbe. Svako nadzorno tijelo na svom području prati i provodi primjenu Opće uredbe, promiče javnu svijest o rizicima, pravima u vezi s obradom, savjetuje institucije, promiče osvjiještenost voditelja obrade o njihovim obvezama iz Uredbe, na zahtjev pruža informacije ispitaniku u vezi s ostvarivanjem njihovih prava, rješava pritužbe i dr., s tim da ima istražne, korektivne i savjetodavne ovlasti, sukladno s čl. 57. i 58. Opće uredbe. Budući da svaka država članica osnivanje nadzornog tijela uređuje zakonom, sukladno s čl. 4. Zakona o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka (NN 42/18.), nadzorno tijelo u smislu odredbe čl. 51. Opće uredbe u Republici Hrvatskoj jest Agencija za zaštitu osobnih podataka, neovisno i samostalno državno tijelo koje za svoj rad odgovara Hrvatskom saboru. Sjedište Agencije za zaštitu osobnih podataka jest u Zagrebu.¹⁶

Ako voditelj obrade nije udovoljio zahtjevu ispitanika u roku od mjesec dana od zaprimanja zahtjeva, a ispitanik smatra da su mu povrijeđena prava na zaštitu osobnih podataka, može se obratiti Agenciji za zaštitu osobnih podataka podnošenjem zahtjeva za utvrđivanje povrede prava. O povredi prava Agencija za zaštitu osobnih podataka odlučuje rješenjem kao upravnim aktom, protiv kojeg nije dopuštena žalba, ali ispitanik može pokrenuti upravni spor pred nadležnim upravnim sudom,¹⁷ sukladno s čl. 34. Zakona o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka. Svaka osoba koja je pretrpjela materijalnu ili nematerijalnu štetu zbog kršenja Uredbe, od voditelja obrade ima pravo na naknadu za pretrpljenu štetu. Postupak ostvarivanja prava za naknadu štete vodi se pred nadležnim sudom države članice Europske unije u kojoj voditelj obrade ima poslovni nastan. Svaki voditelj obrade koji je uključen u obradu odgovoran je za štetu prouzročenu obradom kojom se krši Opća uredba, a izuzet je od odgovornosti ako dokaže da ni na koji način nije odgovoran za događaj koji je prouzročio štetu (čl. 82. Opće uredbe).

6. EVIDENCIJA AKTIVNOSTI OBRADE

Radi dokazivanja usklađenosti s Općom uredbom, odnosno dokazivanja da je obrada osobnih podataka zakonita, voditelj obrade, sukladno s čl. 30. Opće uredbe, vodi evidenciju aktivnosti obrade, za koju je odgovoran, u pisanom obliku, uključujući elektronički oblik te je dužan, na zahtjev, nadzornom tijelu dati uvid u evidenciju. Navedena evidencija treba sadržavati informacije o voditelju obrade, svrsi obrade, kategoriji ispitanika, kategoriji osobnih podataka, kategoriji primatelja, razdoblju pohrane, pravima ispitanika te opis tehničkih i organizacijskih mjera. Iznimka od obveze vođenja evidencije primjenjuje se na poduzeće ili organizaciju u kojoj je zaposleno manje od 250 osoba, osim ako bi obrada koju provodi vjerojatno prouzročila

¹⁶ O ustroju i nadležnostima Agencije za zaštitu osobnih podataka vidi: <https://azop.hr/> (5. 12. 2024.).

¹⁷ Usp. Staničić, F., Britvić Vetma, B. i Horvat, B. (2017). Komentar zakona o upravnim sporovima, Narodne novine, Zagreb.

visok rizik za prava i slobode ispitanika, ako obrada nije povremena ili uključuje posebne kategorije podataka ili je riječ o osobnim podacima u vezi s kaznenim osudama i kažnjivim djelima. Važno je istaknuti da je za svaku obradu osobnih podataka (prikupljanje, bilježenje, pohrana, obavljanje uvida, uporaba, otkrivanje prijenosom i dr.) potrebno imati pravni temelj za obradu osobnih podataka kako bi obrada bila zakonita, kao i to da voditelj obrade treba provoditi odgovarajuće tehničke i organizacijske mjere kako bi se, među ostalim, zaštitila prava ispitanika, sukladno s čl. 25. Opće uredbe, odnosno kako bi se osigurala odgovarajuća razina sigurnosti osobnih podataka, sukladno s čl. 32. Opće uredbe.

7. ZAKLJUČAK

Općom uredbom o zaštiti podataka postigla se bolja zaštita osobnih podataka, ali i ojačala prava ispitanika, u odnosu na do tada propisana prava ispitanika u Direktivi 95/46/EZ. U radu su autori skrenuli pozornost na to kako je Općom uredbom, među ostalim, pravo ispitanika na pristup osobnim podacima prošireno većim brojem informacija koje je voditelj obrade dužan na zahtjev dostaviti ispitaniku, a pravo na ispravak, pravo na brisanje („pravo na zaborav“) i pravo na ograničenje obrade razdvojeni su u samostalna prava, dok je pravo na prenosivost podataka propisano kao novo pravo. Također, autori su skrenuli pozornost na obvezu poštovanja načela transparentnosti tako što bi voditelj obrade jednostavno i razumljivo ispitanicima pružio velik broj informacija, što pridonosi povjerenju ispitanika i mogućnosti da razumiju, a po potrebi i osporavaju svoja prava. Predlažemo da voditelj obrade pri svakom pojedinačnom rješavanju zahtjeva u vezi prava ispitanika utvrdi je li traženo pravo u konkretnom slučaju i primjenjivo, s obzirom na to da sva propisana prava ispitanika Općom uredbom nisu uvijek primjenjiva. Preporučuje se posvećivanje posebne pozornosti pri rješavanju zahtjeva ispitanika radi ostvarivanja prava na brisanje („pravo na zaborav“) i prava na ograničenje obrade, jer u tom slučaju treba jasno razlikovati postojanje dvaju prava: pravo ispitanika pod kojim uvjetima to pravo može koristiti, ali i pravo voditelja obrade kada, unatoč zahtjevu ispitanika, ima pravo nastaviti obrađivati njegove osobne podatke. Kada voditelj obrade riješi zahtjev ispitanika na propisan način, odnosno zakonitom obradom osobnih podataka iz propisanih evidencija/zbirki, neće se ostvariti opravdan razlog da se ispitanici zahtjevom za utvrđivanje povrede prava obrate nadležnom nadzornom tijelu niti da pokreću postupak ostvarivanja prava na naknadu štete kod nadležnog suda.

LITERATURA

1. Crnić, I. (2018). *Ustav Republike Hrvatske u praksi*, Organizator, Zagreb.
2. Čizmić, J. i Boban, M. (2018). Učinak nove EU Uredbe 2016/679 (GDPR) na zaštitu osobnih podataka u Republici Hrvatskoj. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 39 (1), 377–406.
3. Ezgeta, J. (2024). Imenovanje, uloga i zadaće službenika za zaštitu osobnih podataka u Ministarstvu unutarnjih poslova. *Policija i sigurnost*, 33(3), 319–329.
4. Karas, Ž. (2021). Snimanje policijskih službenika kao povreda europskog prava o zaštiti osobnih podataka. *Policija i sigurnost*, 30(2/2021), 198–232.
5. Klarić, M. (2016). Zaštita osobnih podataka i Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 53, 4/2016.
6. *Prava ispitanika prema općoj uredbi o zaštiti podataka i Zakonu o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka* (2021), Agencija za zaštitu osobnih podataka, Zagreb.
7. Smerdel, B. (2020). *Ustavno uređenje europske Hrvatske*, II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb.
8. Staničić, F., Britvić Vetma, B. i Horvat, B. (2017). *Komentar zakona o upravnim sporovima*, Narodne novine, Zagreb.

Pravni izvori

9. Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90., 135/97., 8/98., 113/00., 124/00., 28/01., 41/01., 55/01., 76/10., 85/10. – pročišćeni tekst i 05/14.
10. Zakon o zaštiti osobnih podataka, NN 103/03., 118/06., 41/08., 130/11. i 106/12. – pročišćeni tekst.
11. Zakon o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka, NN 42/18.
12. Zakon o zaštiti fizičkih osoba u vezi s obradom i razmjenom osobnih podataka u svrhe sprječavanja, istraživanja, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija, NN 68/18.
13. Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima, usvojena i proglašena od Opće skupštine Ujedinjenih naroda Rezolucijom 217 A (III) od 10. prosinca 1948., NN 12/09.
14. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN MU 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06., 2/10. i 13/17.
15. Ugovor o funkcioniranju Europske unije – pročišćena verzija, Službeni list Europske unije C-202/47.
16. Povelja Europske unije o temeljnim pravima (2016/C 202/02) SLEU C 202/389.
17. Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ SL EU L119, od 4. 5. 2016.
18. Direktiva 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka.
19. Direktiva (EU) 2016/680 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka od strane nadležnih tijela u svrhe sprječavanja, istrage, otkrivanja ili progona kaznenih djela ili izvršavanja kaznenih sankcija i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Okvirne odluke Vijeća 2008/977/PUP (SLL 119/89), od 4. 5. 2016.

Mrežni izvori

20. <https://azop.hr/>, pristupljeno 5. 12. 2024.
21. <https://azop.hr/4-godine-primjene-gdpr-a-25-5-2018-datum-koji-je-oznacio-prekretnicu-u-podrucju-zastite-osobnih-podataka/2022>, pristupljeno 5. 12. 2024.
22. https://commission.europa.eu/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/dealing-citizens/are-there-restrictions-use-automated-decision-making_hr, pristupljeno 5. 12. 2024.
23. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0011.01/DOC_3&format=PDF, pristupljeno 4. 12. 2024.

Abstract

Jagoda Ezgeta*, Dalibor Franulović**

Data Subject Rights According to the General Data Protection Regulation

The right to protection of personal data is one of the fundamental rights of every individual. The detailed regulation of the right to the protection of personal data was achieved by Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of April 27, 2016, on the protection of individuals in connection with the processing of personal data and the free movement of such data and on the repeal of Directive 95/46/ EC, OJ L 119, of May 4, 2016, commonly known as the General Data Protection Regulation. It became directly applicable on May 25 2018, in all European Union member states, including the Republic of Croatia. This paper highlights the rights of Data subjects under the General Data Protection Regulation and the methods for their realisation. It examines the obligations of data controllers in responding to requests from data subjects, the possibility of restricting certain rights, the supervision of the respondent over the exercise of rights and the requirement to maintain records of personal data processing activities. In conclusion, a proposal is presented on how the data controllers should approach the application of the data subject rights and emphasises the need to distinguish between the rights of data subjects and those of data controllers.

Keywords: data subject rights, data controller, protection of personal data, legal processing of personal data, General Data Protection Regulation.

* Jagoda Ezgeta, B.Sc. iur., Chief Police Superintendent, Data Protection Police Officer – Legal Affairs, Independent Service for Data Protection Oversight, MoI Republic of Croatia, Zagreb.

** Dalibor Franulović, Univ. Spec. Iur., Chief Police Superintendent, Head of Section for Peacekeeping Missions and Police Liaison Officers, Ministry of the Interior, Republic of Croatia.